

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”
ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА
И АДМИНИСТРАЦИЯ”
КАТЕДРА „АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ”**

**ПО-ВАЖНИ ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ
ЗА РАЗРАБОТВАНЕ И ЗАЩИТА НА ДИПЛОМНА
РАБОТА – ОКС „МАГИСТЪР”**

2020

- © Проф. д-р Павел Павлов, доц. д-р Мария Великова,
доц. д-р Светла Михалева, 2011, доц. д-р Велислава Николаева
© Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”,
Университетско издателство, 2011, актуализирана март 2020

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ПРОЦЕДУРА ЗА ПОДАВАНЕ НА ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ДИПЛОМНА РАБОТА	4
II. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ	5
III. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ОБЕМА, СТРУКТУРАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА	7
IV. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО СТИЛА И ТЕХНИЧЕСКОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА	11
V. УКАЗАНИЯ ЗА ЗАЩИТАТА	13
VI. ПРОЦЕДУРА НА ЗАЩИТАТА	14
VII. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИЗГОТВЯНЕТО НА ЕКСПОЗЕТО	15
ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА	16
<i>Приложение 1</i> Заявление за разработване на дипломна работа	17
<i>Приложение 2</i> Възлагателно писмо	18
<i>Приложение 3</i> Декларация за авторство	19

I. ПРОЦЕДУРА ЗА ПОДАВАНЕ НА ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ДИПЛОМНА РАБОТА

ОКС „магистър” е степен на висшето образование, насочена към дипломирани бакалаври, които имат **амбицията** да заемат високи **ръководни** и **експертни** длъжности в публичната администрация и бизнес администрацията.

Един от възможните начини за завършване на ОКС “магистър” е чрез разработване на дипломна работа.

Заявлението за разработване на дипломна работа за придобиване на ОКС “магистър” се подава в началото на последния семестър на обучение (*Приложение 1*).

При избора на тема трябва дипломантът трябва да се ръководи от специализацията, която предполага магистърската му програма и проблемните области, които представляват интерес за него.

Всяка дипломната работа има практико-приложна част, в която теоретичния проблем заявен в темата на разработка, се изследва в реална организация. Изборът на тема и организация е дело и ангажимент на дипломанта. Това може да всяка организация, за която той може да получи актуална и достоверна информация по заявената от него тема. Изключително положително впечатление прави, когато анализираната проблематика в дипломната работа е по заявка на самата организация. Това се посочва в т. нар. Възлагателно писмо (*Приложение 2*), което е добре да подадете заедно със Заявлението, но можете да се приложи и към готовата дипломна работа.

Желателно е дипломантът предварително да получи съгласието на преподавателя, който би искал да му бъде научен ръководител. За предварителния разговор с потенциалния научен ръководител се подготвя кратко експозе (около страница), в което се описва идеята за тема и съдържание (примерна структура на дипломната работа (ДР)), които да се предложат за обсъждане. Важно е да се знае, че

темата трябва да съответства на професионалната област на потенциалния научен ръководител. В този случай при подаването на Заявлението се посочва и името на научния ръководител.

Ако дипломантът не можете да избере сам научния ръководител на бъдещата си дипломна работа, Заявлението се подава като частта за избор на ръководител остава непопълнена. При обсъждане на депозираното Заявление Катедреният съвет ще определи научен ръководител, съобразно посочената от тема на дипломната работа, а дипломантът ще бъде своевременно информиран. В този случай към Заявлението се прилага и кратко експозе (около страница), в което се описва идеята за тема и съдържание (примерна структура на дипломната работа (ДР)). Към експозето трябва да се посочи и примерен списък с литература по темата, която се предлага.

Темите и научните ръководители на дипломните работи се утвърждават от катедрения съвет на катедра Администрация, управление и политически науки“ до началото на последния семестър на обучение, независимо дали в Заявлението е посочен такъв, или не. За научни ръководители могат да се избират хабилитирани лица и лица, които притежават образователната и научна степен „доктор“.

Заявлението (*Приложение 1*) се подава в електронен вариант, в указания срок на секретаря на катедрата (по електронна поща).

Научният ръководител на магистърската програма информира дипломанта за решението на Катедрения съвет относно подаденото от него Заявление.

II. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Студентите, на които предстои придобиване на **ОКС „магистър“** трябва да притежават не само висока професионална

квалификация, но и допълнителни умения да ръководят екипи от сътрудници, като в случая е особено важно да могат:

- да **формулират** и изследват **проблеми**;
- да **анализират** проблемни **ситуации**;
- да **разкриват** **причинно-следствени връзки**;
- да **формулират** и **обосновават/или опровергават** управленски **тези**, насочени към успешното **решаване** на **конкретен управленски проблем** или **комплекс от проблеми**.

Ето защо **предназначението** на магистърската дипломна работа, популярна като защита на **магистърска теза** (за разлика от бакалавърската дипломна работа), е дипломантът не само да демонстрира придобити знания, а да покаже **умения** за **анализ** и **формулиране** на **варианти за решаване** на **сложни управленски проблеми**.

Това обуславя и основните **изисквания** към магистърската дипломна работа, а именно:

- Да бъде **формулирана** ясна, конкретна, разбираема изследователска **теза**.
- **Тезата** да бъде **декомпозирана** на съществени компоненти, които да бъдат изследвани и анализирани. В заключение да се **синтезира** научнообоснован **отговор** на въпроса дали тезата е **доказана** или **отхвърлена** (като се аргументира нейната несъстоятелност, невъзможност да функционира в дадени условия). Оттук произтича и **спецификата** в **структурата** и **съдържанието** на магистърската дипломна работа.

NB:

- Изпитната комисия **високо оценява личния принос** на дипломанта, неговите **собствени виждания, анализи, разсъждения, оценки, изводи и предложения** по разглежданата проблематика, дори някои от тях да подлежат на дискусия. Особено

се **цени** провеждането на **собствено** документално или емпирично **изследване**.

– **Условие за допускане** на дипломната работа до защита пред изпитната комисия е **авторството на текста**. Студентът **предава** заедно с готовата разработка и **Декларация за авторство** (*Приложение 3*). Независимо от това, **Научният ръководител проверява** дипломната работа за **авторство** преди да я определи за завършена и при спазване на **Правилата за предотвратяване на изпитни измами и плагиатство** във ВСУ “Ч. Храбър”.

III. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ОБЕМА, СТРУКТУРАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА

- **Препоръчителен обем:** около 90–100 страници.
- **Структура:** заглавна страница (по образец), **съдържание, увод, изложение**, оформено в отделни глави, всяка от които е със своя вътрешна структура (параграфи); **заключение**; използвана **литература; приложения** (ако е необходимо).

УВОД

- **Препоръчителен обем:** 2–4 страници.
- **Набляга** се върху **актуалността** на темата, **обосновава** се **интересът** към нея.
- **Задължително** се формулират: **обектът** и **предметът**, изследователският **проблем**, защитаваната **теза, целта**, конкретните изследователски **задачи** на дипломната работа.
  - **Обектът** на дипломната работа може да бъде политика, практика, сфера (област), отрасъл, звено и т.н., върху които се полагат **управленски въздействия** за постигане на **конкретни резултати**.

- **Предметът** на дипломната работа е тясно обвързан с **обекта** и следва да **отражава** негови **качествени характеристики, съдържателни аспекти** на проблематиката, която се изследва, и др.
- **Тезата** е **твърдение, постулат** относно възможностите за разрешаване на проблема, т.е. с няколко изречения се формулира това, което се защитава.
- **Целта** е конкретният **резултат**, който трябва да се постигне с разработването на дипломната работа. При **формулирането** на **целта** обикновено се перифразира наименованието на дипломната работа.
- **Задачите** са **последователността**, конкретните „стъпки“ към постигане на целта. При **формулирането** на задачите обикновено се перифразират наименованията на отделните глави или на параграфите в тях.
  - Конкретизират се **ограничителните условия** на разработката.
  - В края на увода се посочва **методологията** на изследването (научни подходи, научни методи, научен инструментариум).

ИЗЛОЖЕНИЕ

- Препоръчителен **обем**: около 80–90 страници.
- **Структуриране** на изложението: в **три** глави (всяка от които се състои от 3–4 параграфа, без допълнително „раздробяване“ на изложението на подпараграфи).
- **Съдържанието** на отделните глави и на параграфите в тях трябва:
  - да **кореспондира пряко** с изведените в увода обект, предмет, изследователски проблем, теза, цел, задачи;
  - да е **балансирано** (съразмерно), т.е. всеки параграф да обхваща между 8–9 стр. или 11–12 стр. в зависимост от броя на параграфите в главите;

- да **съответства смислово** на **наименованието** на главата и на съответния параграф.
  - желателно е в края на всяка глава да има **изводи и препоръки**. Това позволява по-лесната проследимост на формулираните в Увода цел и задачи.
- Литературните **източници** трябва да се цитират коректно в текста (под линия).

ПРИМЕРНО СЪДЪРЖАНИЕ НА ОТДЕЛНИТЕ ГЛАВИ

В ПЪРВА ГЛАВА е необходимо дипломантът:

- да **осъществи комплексен анализ** на **проблемната ситуация**;
- да **открои съществените фактори на средата**, в която е възникнал и се развива управленският проблем;
- да **идентифицира** и **анализира** положителните и отрицателните **фактори**, които оказват влияние върху разрешаването на проблема;
- да **изследва** съществен чуждестранен и български **опит** (ако има такъв) при разрешаването на този или на подобни проблеми (**институционалната памет** на проблема);
- да **оцени нормативната база**, която обуславя, пречи или дава основи да се реши проблемът.

Главата трябва да **завърши** с обосновани **изводи** относно степента на сложност на изследователския проблем, връзката с други проблеми и т.н., т.е. да се очертае **наличието на възможности** да бъде **доказана тезата** и да се **разреша проблемът**.

Във ВТОРА ГЛАВА е необходимо дипломантът:

- да **анализира тезата** и при възможност да я **развие** (декомпозира) в **подтези**;

- да **оцени** и **систематизира** съществуващи **модели, концепции, подходи, теоретични дискусии**, свързани с разрешаването на проблема и доказването на тезата;
- да **потвърди** или **отхвърли** получените **резултати** от **анализите** (на литературни и нормативни източници, на национални/ регионални представителни проучвания, на експертни оценки и др.), като ги сравни с **резултатите** от **собственото си** проучване (емпирични изследвания, анкети, интервюта, наблюдения и др.);
- да **изследва алтернативи** за разрешаване на проблема;
- да **посочи** възможни **пътища** за разрешаване на проблема.

Главата трябва да **завърши с изводи**, които чертаят възможните **алтернативи**, подсказват различните **варианти** за **решения** и обосновават **резултати** от **собствено изследване**.

В **ТРЕТА ГЛАВА** е необходимо дипломантът:

- да **синтезира** конкретни **предложения** за **разрешаване на проблема**, чрез които се обосновава тезата;
- да **анализира** предложените алтернативни **варианти** за **практическото решаване на проблемите**.
- да **верифицира** (провери) **резултатите** (при възможност върху конкретен обект), например чрез експеримент и/или предварителна апробация (приложение);
- да **анализира** получените **резултати**;
- да **очертае** възможностите за **практическо приложение** на **резултатите**.

Главата трябва да **завърши с изводи**, които дават възможност за потвърждаване верността на тезата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Препоръчителен **обем**: 2 – 3 страници.
- Посветено е на **доказване/отхвърляне** на **тезата** на базата на „сглобяване” на „мозайка” от **изводите**, направени в края на

всяка от трите глави. За целта се интерпретират получените резултати в съдържателния контекст на изследваната теза.

NB:

– Литературните източници не бива да се преписват дословно, трябва да се перифразират, анализират, да се правят изводи. Когато се работи с литературни източници (особено с аналитични доклади и т.н.), трябва да се **внимава да не се използват остарели, фактически и съдържателно неточни изрази**, напр.: „С оглед присъединяването на Р България към ЕС...” или „През 2019 г. се очаква...”, или да се **правят предложения, които вече са реализирани**.

IV. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО СТИЛА И ТЕХНИЧЕСКОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА

– **Стилът** на изложението, във **всички** негови **структурни части**, трябва да е **еднакъв**. Препоръчително е да се **употребяват** сегашно историческо време, безлични глаголни форми.

– Препоръчителен **шрифт** – Times New Roman 14.

– **Оформление** на **страницата**: **горно** отстояние – 2,5 см, **долно** отстояние – 2,5 см, **ляво** отстояние – 2,5 см, **дясно** отстояние – 1,5 см, 28–32 реда на страница (параграф 1,5 между редовете), 58–60 символа на ред.

– Всяка глава трябва да започва на **нова страница**, да се изписва с **главни букви, болд**.

– На **нова страница**, **форматирани по същия начин** започват още Увод, Заключение, Списък с използвана литература, всяко Приложение.

– **Структурните части** на главата (отделните параграфи) следват **една след друга**, като преди наименованието на всеки нов параграф (т.е. след края на текста на предходния) се оставя интервал. Изписват се с **малки букви, бولد**.

– При използване на **съкращения** сложното наименование, което се съкращава, се **изписва изцяло** при употребата му за първи път, а след това в **скоби** се посочва **абривиатурата**, напр. Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА). Препоръчително е отделно да се приложи списък със съкращенията.

– Препоръчително е **бولد**, т.е. потъмненият шрифт, да се използва само за **наименованията** на главите и параграфите или за **отделни думи/изрази** в текста, които дипломантът смята за особено важни. Ако е необходимо да се отвори текст/израз в изложението, може да се използва шрифт *италик*, т.е. наклонен шрифт.

– **Таблиците и фигурите**, ако има такива, трябва да бъдат номерирани. Препоръчително е да имат и **наименования** и да са форматирани по еднакъв начин. Желателно е под всяка таблица и фигура да се посочи и източник.

– Препоръчително е при **изброяване** в текста **да не се използват цифри**, а знаци, които да са еднакви в цялата дипломна работа.

– Справката за **литературните** източници трябва да е представена съгласно **изискванията** (източниците да са подредени по азбучен ред по фамилното име на автора, да се изписват пълните интернет адреси и т.н.). За образец можете да използвате списъка на Препоръчителната литература на настоящото методическо ръководство или други установени стандарти, съгласувано с научния ръководител.

– Трябва да се внимава да не се допускат правописни и печатни грешки.

V. УКАЗАНИЯ ЗА ЗАЩИТАТА

– В срок от **един месец преди защитата** студентът трябва да представи **готовата си дипломна работа за финално утвърждаване от научния си ръководител**, който със своя **подпис** върху титулната страница на книжния екземпляр **удостоверява нейната завършеност**. Дипломна работа, която не е подписана от научния ръководител не се допуска до защита.

– Одобрената **дипломна работа се предава в катедрата в два екземпляра** – един на **хартиен носител** и един на **електронен носител**.

– Катедреният съвет на катедра “Администрация, управление и политически науки” утвърждава рецензента на дипломната работа. Рецензенти могат да бъдат хабилитирани лица и лица, които притежават образователната и научна степен „доктор“.

– Рецензията на дипломната работа с предложение за допускане/недопускане до защита се предоставя на дипломанта не по-късно от три дена преди защитата.

– Защитата е публична. На нея присъстват вашите колеги и членовете на Държавната изпитна комисия.

– По време на защитата **задължително носете в себе си:** екземпляр от **дипломната работа**, идентичен с този, който сте предали; **рецензията** на дипломната работа и предварително подготвени **отговори** на въпросите, поставени в нея; предварително разработено **експозе** (кратко представяне) на дипломната работа; **лист и химикал** за записване на въпросите, които ще ви бъдат зададени от членовете на комисията.

– **Бъдете ясни, кратки и точни, не се увличайте в многословие!**

VI. ПРОЦЕДУРА НА ЗАЩИТАТА

1. Дава ви се думата за представяне на дипломната работа: изчитате или разказвате експозето (за **не повече от 3–4 минути**). В експозето **не се отговаря** на въпросите от **рецензията**.
2. Дава се думата на рецензента (ако присъства) или някой друг прочита рецензията. След прочитането на рецензията **не бързайте да отговаряте** на поставените в нея **въпроси!**
3. Дава се думата на членовете на комисията за въпроси. **Записвайте всеки въпрос, като все още не бързате да отговаряте!**
4. След като въпросите от членовете на комисията се изчерпят, отново ви се предоставя думата:
  - Приемете направените в рецензията бележки, без да ги коментирате. Правете уточнения по тях само ако някой от комисията ви попита!
  - Съвсем накратко отговаряйте на въпросите от рецензията, с не повече от 3–4 изречения на въпрос, **точно, конкретно и ясно!**
  - Отговаряйте последователно на въпросите на комисията, с не повече от 3–4 изречения на въпрос, **точно, конкретно и ясно!**
  - С това защитата приключва.

VII. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИЗГОТВЯНЕТО НА ЕКСПОЗЕТО

– Експозето е **кратко: не повече от 2-3 страници** (с параметри на оформяне на текста както в дипломната работа и с продължителност **не повече от 3–5 минути**).

– В експозето се **представя**, а не се **преразказва** дипломната работа. Това означава, че в него трябва:

- да се **обосноват интересът** към темата и нейната **актуалност**;
- да се посочат: **предметът** и **обектът** на изследването; изследователският **проблем**; защитаваната **теза**; **целта** и изследователските **задачи** (резюмиран вариант на увода);
- да се посочат **конкретни (а не общи, с пожелателен характер)** обобщения, изводи, резултати (резюмиран вариант на заключението).

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. **Велчева, Н.** (2013) Всичко за дипломната работа (от заданието до защитата). Нови знания, С.
2. **Еко, У.** (2013) Как се пише дипломна работа. Труд, С.
3. **Коева, Ст. и П. Бодурова.** (2004) Методическо пособие за подготовка и разработване на дипломна работа. Унив. изд. на ВСУ “Черноризец Храбър”, В.
4. **Мавродиева, И.** (2005) Академично писане. Изграждане на успешни писмени и устни умения в процеса на академичната комуникация. Сема РШ, С.
5. **Савов, В.** (2007) Дипломна работа и бакалавърска теза: подготовка, оформяне, защита. С., http://www.diplomniplus.com/Diplomna_Kak_se_pishe.pdf, достъпно на 13.02.2019.
6. **Тасев, Г., Г. Асенов, М. Ширкова и И. Цнев.** (2008) Как се разработва дипломна работа и научен отчет по проект: Методически указания за разработване на дипломен проект (работа) за образователно-квалификационна степен “бакалавър” и “магистър” и научен отчет по проект. С.
7. **Христов, П., В. Томов и Е. Гавраилов.** (2007) Ръководство за разработване на дипломни работи. Унив. изд. на ВСУ “Черноризец Храбър”, В.
8. **Цветкова, М.** (2013) Наука със стил: писане на дипломен проект. Ентусиаст, С.

Приложение 1

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ “ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”
ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И АДМИНИСТРАЦИЯ”
КАТЕДРА “АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”**

**ДО ЧЛЕНОВЕТЕ
НА КАТЕДРЕНИЯ СЪВЕТ
НА КАТЕДРА “АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”**

ЗАЯВЛЕНИЕ

От: .....

Фак. №: .....; тел: .....

Специалност .....

Форма на обучение .....

Среден успех от курса на обучение: .....

(изчислява се от дипломанта до предпоследен семестър включително)

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА КАТЕДРЕНИЯ СЪВЕТ,

Моля, да ми бъде разрешено да подготвя дипломна работа на тема:

.....
(тема на дипломната работа на български език)

.....
(тема на дипломната работа на английски език)

с научен ръководител: .....¹

Съгласен: .....

(подпис на научния ръководител)

гр. Варна, ... 2020 г.

С уважение:

(подпис на дипломанта)

Попълва се от катедрата:

За научен ръководител на дипломанта е определен:

.....

Ръководител катедра: .....

---

¹ Научният ръководител се назначава от катедрата. Ако Вие сте получили съгласието на преподавателя, можете да го посочите, но окончателното утвърждаване на тема и научен ръководител се осъществява от Катедрения съвет. Попълнените заявления се изпращат по електронен път на секретаря на катедрата.

ВЪЗЛАГАТЕЛНО ПИСМО

ОТНОСНО: Разработване на дипломна работа за потребностите на фирма ‘.....’

Уважаема доц. Великова,

Обръщаме се към Вас с молба за съдействие да насочите изявен студент (дипломант) от Вашата катедра, който да разработи дипломна работа по възложена от нас тема. Във връзка с текущите потребности на „.....“ от особен интерес биха били изследвания в областта на .....

С готовност ще предоставим необходимата за разработване на дипломния проект изходна информация.

Благодаря за съдействието!

Дата: .....
гр. ....

С уважение:.....
(подпис)

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА АВТОРСТВО

Долуподписаният/ Долуподписаната

.....

Декларирам, че настоящата дипломна работа на тема:

.....
.....

е мое лично дело.

Декларирам, че съм спазил(а) изискванията за авторско право по отношение на използваните в дипломната работа източници.

Декларирам, че не съм използвал(а) неправомерно чужди текстове, без коректно да посоча техния автор и източник.

Дата: .....

Подпис:.....